

ДИСКУРСОЛОГІЯ. ЛІНГВІСТИКА ТЕКСТУ

УДК82.161.2+82.111]-343.091

УНІВЕРСАЛЬНІ КОМПОНЕНТИ СИМВОЛІЧНОЇ ОБРАЗНОСТІ КАЗКОВОГО НАРАТИВУ (на матеріалі українських і англійських чарівних казок)

БЛІДЧЕНКО-НАЙКО В. В.

кандидат філологічних наук, доцент
Національний медичний університет імені О.О.Богомольця
viktoria-naiko@ukr.net

Стаття висвітлює спільні компоненти символічної образності української і англійської чарівної казки зважаючи на архетипне підґрунтя семіотичних просторів казкових нарративів. Виявлені спільні образи-символи чарівних казок, зокрема ліс, дерево, яблуко, птах, тварина, вогонь і вода, із численними метафоричними й метонімічними символами-похідними. Визначено універсальні символічні мотиви, асоційовані з образами-символами: мотив випробування, або ініціації, як проживання в царстві смерті, мотив вічної молодості, земних бажань, спокуси, переходу в потойбіччя, перетворення людини на тварину або птаха, одруження з твариною, мотив тотемного помічника тощо. Ідентифіковано й проаналізовано парадигми образів, утворених метонімічними й метафоричними похідними від базисних символів, а також синтагматичні символічні зв'язки між символами-образами і символами-мотивами.

Ключові слова: символ, архетип, чарівна казка, образи-символи, символічні мотиви.

UNIVERSAL COMPONENTS OF SYMBOLIC IMAGERY IN NARRATIVE OF UKRAINIAN AND ENGLISH FAIRY TALES

BLIDCHENKO-NAIKO Viktoriia Vasylivna
PhD in Philology, Associate Professor
O.O. Bogomolets National Medical University
viktoria-naiko@ukr.net

Introduction. The paper focuses on the study of fairy-tale narrative with special interest to the universal components of the folk tale symbolic imagery. Semiotic (symbolic) facet in the Ukrainian and English fairy-tales' narrative analysis contributes to further investigations in the field of linguosemiotic, linguocultural, literary-semiotic and other cross-disciplinary studies.

Purpose. The paper aims at revealing of common archetypes or prototypes of the symbolic images and motifs in Ukrainian and English fairy tales.

To achieve this purpose we have applied the integrative **methodology** based on methods of contextual interpretation analysis, intertextual analysis, elements of the method of comparative analysis of Ukrainian and English fairy tales, as well as elements of the methods of archetypal and narrative analyses.

The major **results** refer to the identifying the similar symbolic properties of the Ukrainian and English fairy tales. We have revealed and described the most widespread symbolic images: a symbol of forest as a boundary space between fantastic worlds and, at the same time, a netherworld, associated with the universal motif of initiation; a symbol of tree manifested by the symbolic images of oak and apple tree acting both as the character's assistant and mediator between the worlds; an ambivalent symbol of apple involving the archetypal motifs of eternal youth, earthly desires, temptations and transition to another world. Next recurrent motif is the personage's transformation into an animal or a bird, metaphorically manifesting the archetypal

idea of ancestors' reincarnation in totems. The motif of marriage on animals is no less common in tales together with the motive of the totem assistant. Both the bird and the horse belong to universal mythologems, the former associating with a symbol of the soul and metonymically performing a function of the content of the soul, and the latter acting as an assistant and a mediator between the worlds. The archetypal symbols of fire and water are symbolically reinterpreted in fairy tales as the border between the worlds, manifestations of the idea of good and evil, symbols of purification as well as in paradigms of ambivalent images appearing as the metonymic manifestations of the basic symbols.

Conclusion. Constant images of fairy tales symbolize the unity of man with nature, with animals and birds, elements of being. The fairy-tale symbols appear as a system organization, the paradigm of images, with numerous metonymic and metaphorical derivatives from basic symbols, as well as the syntagmatic symbolic links between archetypal symbols and associated symbolic motifs.

Key words: symbol, archetype, fairy tale, image-symbol, symbolic motif.

Формулювання проблеми та обґрунтування актуальності її розв'язання. Проблема походження універсальних казкових символів досі залишається однією з найменш досліджених аспектів вивчення казкового нарративу. У статті фокусуємося на універсальних компонентах символічної образності казкового нарративу, оскільки низка концептів-символів, особливо архетипної природи, є зрозумілою представникам будь-яких етносів. Такий компонент, пов'язаний із семіотичним (символічним) підґрунтям народних казок, залишається відкритою проблемою досліджень казкового нарративу, що визначає **актуальність** пропонованого дослідження, яке може стати внеском до лінгвосеміотичних, лінгвокультурологічних і, певною мірою, нарративних студій, відповідаючи міждисциплінарному вектору актуальної функціональної парадигми.

Мета статті – виявити символи української і англійської народної казки, які мають спільне архетипне або прототипне підґрунтя.

Мета конкретизується в таких **завданнях**: виявити найтиповіші образи й мотиви, які є спільними для української і англійської народної казки; виявити архетипне підґрунтя спільної символіки; визначити функції казкових образів-символів у побудові казкового нарративу.

Методи дослідження: для досягнення поставленої в статті мети й завдань використано комплексну інтегративну методіку дослідження, що охопила методи контекстуально-інтерпретаційного аналізу, інтертекстуального аналізу, елементи методу зіставного аналізу української і англійської казки, а також елементи методу архетипного й нарративного аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття символу є одним з найскладніших у лінгвосеміотичних, лінгвокультурологічних, літературознавчих і міждисциплінарних студіях, на що вказує надзвичайно велика кількість спроб різних фахівців інтерпретувати цей феномен. Зокрема, "Словник символів" Х. Керлота (Керлот 1994) подає численні визначення символу – від досліджень індуїстського філософа Ананди К. Кумарасвами до "спільного ритму" К. Шнайдера і архетипу К. Юнга; праця відомого письменника-символіста А. Белого (Белый 2010) налічує 23 дефініції символу.

Згідно з західноєвропейською традицією усвідомлення символічного, символи – це пережитки архаїчних метафор, що передають "скам'янілі" смисли, які беруть свій початок від первісних часів, а тому сьогодні не завжди є зрозумілими. Відповідно до дослідницьких пріоритетів різних наукових напрямів, гіпотези щодо походження символів варіюються від визнання першочергового значення "сонця, бурі і зірок" до надання пріоритету символам з "несвідомого", яким віддають перевагу міфологи-психоаналітики. Зігмунд Фрейд стверджував (1991), що речі, які сьогодні символічно пов'язані, у доісторичні часи були, найвірогідніше, концептуально й мовно ідентичні. Інакше кажучи, символи фіксовані, оскільки вони є "залишками" "гіпотетичної" первинної мови". Корпус фіксованих символів створюється науковцем на основі символіки сновидінь, що інтерпретується в концептуальному форматі фольклору й лінгвальних ідіом.

Численні образи-символи народної казки віддзеркалюють культурологічні, соціально-побутові, географічні реалії певного народу, що вплинули на формування його світогляду, цінностей, поведінкових кодів, у тому числі через моделювання “можливих світів” казки. Тому не випадково більшість сучасних наукових досліджень казкового нарративу фокусується на вивченні народної казки як етноспецифічного феномену, який віддзеркалює міфологічну свідомість певного етносу, його світобачення, наївну картину світу. О. Шпенглер (1993) висловлював думку стосовно того, що в основі світу культури лежить прасимвол як спосіб представлення довкілля в його просторовій протяжності. Прасимвол віддзеркалений в образі, що завдається культурою (пор. з висловленням Ю. Лотмана (1992, с. 191-199) про те, що в символі “втілена пам’ять культури про себе”). Зокрема, у єгипетській культурі це шлях, в арабській – світ-печера, у західній – нескінченність (Кассиреру, 1998, с. 7-154).

Водночас важливо зазначити, що частина символів народних казок, незалежно від їхнього етнокультурного контексту, трапляється в різних (а можливо, й у всіх) культурах народів світу, що дозволяє висунути припущення про архетипне або міфологемне підґрунтя певних компонентів казкової символіки. Розвиваючи ідеї З. Фрейда про сни як конвенційну мову, Ерік Фром доходить висновку, що “символічна мова є єдиною універсальною мовою, яку створила людська раса”. Ю. Лотман зазначає, що “у символі завжди є щось архаїчне” (Лотман, 2004, с. 241), “сама структура символу спрямована на те, щоб занурити кожне часткове явище в стихію “першооснов” буття і надати через це явище цілісний образ світу” (Аверинцев, 2006). Перефразуючи відоме висловлення О.Ф. Лосева про діалектичну єдність понять “міф” і “символ” стосовно казки, можна стверджувати, що найдавніші народні казки є своєрідною “субстанціалізацією” символів (Лосев, 1976, с. 185).

Наприклад, і в українському, і в англійському фольклорі дуб є символом могутності, сили. Проте образ цього дерева має й сакральне значення, символізує світову вісь, зв’язок між світом живих і мертвих, оскільки по дубу можна дістатися до неба і спуститися до підземного царства. У цьому значенні дуб набуває вже архетипної символіки світового древа, древа життя. На вісі парадигматики, відповідно до принципу системності міфопотетичної мови (цей принцип обґрунтовується, зокрема, у працях української дослідниці Н.В. Слухай (2006, с. 172-183) зазначений символ буде підлягати закону синонімічного розширення, тобто символом древа життя може бути не лише конкретне дерево, а будь-який узагальнений образ дерева (“А серед того саду росло дерево вже таке високе, що верху його ніхто не міг бачити”) або навіть те, що нагадує дерево за формою і розміром (“Why, the beans his mother had thrown out of the window into the garden had sprung up into a big beanstalk which went up and up and up till it reached the sky”). Водночас, рослина, що виростає із землі і тягнеться до неба, символізує не лише одну з маніфестацій древа життя, але й людину / тварину (цит. за: Кравченко, 2012, с. 154), що сягає міфологічного мислення різних етносів (у казці “Дідова дочка і золота яблунька” зарізана за наказом мачухи корівка перевтілюється в яблуньку, що продовжує допомагати сирітці).

Виклад основного матеріалу. Як показав аналіз наукової літератури і матеріал дослідження, певні універсалії простежуються на рівні структури казкового нарративу, всеосяжних тем і спільної символіки народних казок. Зокрема, одним з виявів універсальності казок є їхня сюжетна (тематична) схожість. Так, українська народна казка “Колобок” (саме українська, а не російська, про що свідчить “внутрішня форма” імені головного персонажа) за сюжетом дуже нагадує англійські “Johnny-cake”, “Вовк і семеро козенят” – казку “The Wolf and three kittens”) тощо. Рекурентні теми казок різних етносів й універсальна структура казки, запропонована В.Я. Проппом (1928; 2000), є віддзеркаленням універсалій в концептуалізації подій, етапів життя, необхідних етносу-казкарю для подолання життєвих перепон, усвідомлення місця людини в природі, розв’язання суто побутових і глобальних світоглядних проблем. Так, будь-яка чарівна казка містить такі конститутивні компоненти, як відлучення (батьків тощо); заборона

(не ходи, не бери); порушення заборони; свідоме завдання шкоди герою; покидання героєм місця проживання: посередництво, протидія, відправка; боротьба, таврування; перемога, усунення основної проблеми і повернення; торжество справедливості: трансфігурація героя, покарання зла; весілля, воцаріння (цит.: за Кравченко, 2017, с. 200-201). Як зазначають науковці (Дунаєвська, 1997; Пропп, 1928; Франц, 2007), обов'язкові для чарівних казок подорожі в просторі використовуються для усвідомлення процесів ініціації, переходу в доросле життя.

Розглянемо деякі образи-символи української й англійської народної казки з огляду на схожі функції таких символів у розвитку казкового нарративу. Особлива роль у казковій символіці належить лісу, що є межовим простором між казковими світами й водночас сам уособлює потойбіччя, населене чарівними істотами. В. Пропп зазначав (2000), що структура повісті вимагає головного персонажа вийти з дому за будь-яку ціну, оскільки розповідь розвивається уздовж “маршруту героя” і цей маршрут здебільшого перетинає темний ліс.

Мачуха і в українських, і в англосаксонських казках наказує відвести пасербицю саме до лісу, де дівчина має пройти (за допомогою помічника-медіатора) всілякі випробування перед тим, як отримати винагороду, що зазвичай пов'язана із зміною її статусу (наприклад, одруженням). Це дозволяє В. Проппу й іншим науковцям убачати в універсальному мотиві лісу мотив ініціації. У цьому зв'язку В. Пропп наголошує на тому, що дітей заводять до лісу завжди тільки батько або брат, але цього ніколи не робить жінка (Пропп, 1946, с. 70-71), оскільки жінці було заборонено відвідувати те місце, де відбувався обряд. Недотримання заборони могло призвести до негайного вбивства жінки (Балушок, 1998).

Важливу роль у чарівних казках відіграють образи дерев. Вище ми вже згадували образ-символ дерева на прикладі символічної для казкового нарративу функції дуба. Не менш значущим для створення символічного простору чарівної казки є символ яблуні, що типовий і для української, і для англійської казки, у яких він виступає помічником і водночас медіатором між світами (“So she ran to the apple-tree and cried: 'Apple-tree, apple-tree, hide me, So the old witch can't find me; If she does she'll pick my bones, And bury me under the marble stones’”. “So the apple-tree hid her”). Давні германці вважали, що яблуня перебуває під захистом всіх богів, і тому висаджували навколо своїх поселень яблуневі сади. В українській народній казці на шляху дідової дочки першою зустрічається саме яблуня – як початок нового життя. Проте образу-символу яблука як плоду яблуні властива певна амбівалентність. З одного боку, як метонімічний еквівалент древа життя, яблуко є символом цілісності, вічної молодості, плодючості, безсмертя (пор. “молодильні яблука” в “Казці про молодильні яблука і живу воду” та ін. з “apple of youth” – аналогом молодильних яблук у скандинавській міфології). Стародавні ірландці вважали яблуко фруктом, що забезпечує безсмертя: якщо розрізати його, можна побачити пентаграму – п'ятикутну зірку, що символізує п'ять станів від народження до смерті, а потім – нове народження. З іншого боку, яблуко – символ спокуси й випробувань, які, як ми згадували вище, у той чи інший спосіб пов'язані з обрядом ініціації й переходом у “потойбічний світ”: “The apple looked so delicious that Snow White. The next moment, before she could even finish eating the apple, she fell down as though dead”.

Отже, символічна природа образу дерева (тут – яблуні) у чарівній казці пов'язана з функцією цього символу в динамізації архетипів, поєднанні архетипу-образу з архетипним мотивом (предметний образ яблуні / яблука корелює з архетипним мотивом вічної молодості, земних бажань, спокуси, переходу в потойбіччя).

Іншим рекурентним мотивом української і англійської чарівної казки є перетворення людини на тварину або птаха, що дозволяє припустити наявність у казках різних етносів інваріантного архетипного ядра (перевтілення предків у тотемів), метафорично маніфестованого мотивом перетворення: “Pray let me live! I am not a real fish. I am an enchanted prince”; “I had been a man, a stag, a boar, a bird, and now I was a fish”; “Well, then, mother dear, turn the twenty-four

dancers and pipers into twenty-four grey herons, and let my seven sons become seven white swans, and let me be a goshawk and their leader. "The day was done and the night came on and Earl Mar's daughter was thinking of going to sleep when, turning around, she found at her side a handsome young man"; "I was that cooing dove you coaxed from off the tree."

В українських казках хлопець перетворюється на тварину ("Жених жаба", "Про дивовижного чоловіка-гору", "Про вужа-царевича та вірну жону"), а дівчина – на тварину або пташку ("Царівна-жаба", "Біла льошка", "Дівчина-пташка", "Кривенька качечка" та ін.). Відьма або мачуха перетворює дівчину на золоту качечку (гусочку, лебідку), що, на думку Л. Дунаєвської, указує на факт уявлення про ініціацію у потойбічному світі (1997, с. 218).

Не менш поширеним в українському і англійському народному епосі є мотив одруження з тваринами ("Earl Mar's Daughter", ("Царівна-жаба" та ін.): "In the morning, the father and his two eldest daughters were astonished to find a handsome lad by Betsie's side. He asked for Betsie's hand, and they were married". Такий мотив свідчить, на думку В. Проппа (2000), про міфологічне походження чарівної казки про шлюб з чудесною "тотемною" істотою, що позбулася звіриної оболонки і набула людської зовнішності.

Деякі науковці зазначають, що мотив тотемного "братства" історично переосмислюється в мотив тотемного помічника (Дунаєвська, 1997, с. 190). Міфологічною символікою в українському і англійському казковому епосі відзначені образи тварин ("Then the fish came swimming to him and said, "Well, what is her will? What does your wife want?") і птахів-помічників ("Шкода стало гусочці Івасика, от вона й каже: Та вже сідай, може, якимсь долетимо"), що допомагають людині на землі, у небі, у воді, оскільки належать до різних світів: у "Казці про королевича та залізного вовка" вовк стає царевичу помічником і порадиником; герой казки "Іван – коров'ячий син" набуває багатирської сили завдяки названій матері-корові, що вигодовує його своїм молоком.

Зокрема, пташка, що забезпечує зв'язок між небом і землею і у віруваннях багатьох етносів є символом душі, визначається дослідниками як один з головних загальнолюдських символів-архетипів (поряд з такими символами, як батько-небо, мати-земля, яйце, змія, риба, сонце-око, дерево (росток), вода (ритуальне омивання), шлях чи дорога або подорож, коло чи куля, тощо, які не є продуктом однієї культури, а діють у культурах, віддалених у часі та відмінних за своїм історичним розвитком (Шелестюк, 1997, с. 4): "One day, the rose-tree flowered, and a white bird appeared", "it was spring and there among the flowers was a white bird; and it sang, and sang, and sang like an angel out of heaven".

Оскільки птах є символом душі, він може виконувати в казковому нарративі й метонімічну функцію "вмістища" душі. "Sixteen miles away from this place," he said, "is a tree. Round the tree are tigers, and bears, and scorpions, and snakes; on the top of the tree is a very great fat snake; on his head is a little cage; in the cage is a bird; and my soul is in that bird".

З універсальною міфологемою пов'язаний у народних казках образ коня, який водночас виступає і помічником, і медіатором між світами – "цим" і потойбічним (Сивка-Бурка, Коник-Горбунець): "кінь може летіти між світами туди, де живуть предки", "віщує майбутнє, знає всі таїни світу" (Войтович, 2002, с. 524), оскільки кінь – хтонічна істота, наділена магічними властивостями (зокрема, він чарівним способом остуджує кипляче молоко, у якому цар велить герою купатися, передбачає майбутнє чи сам виконує завдання героя, їсть жар, а п'є полум'я): "Іван приглядається: коник не простий! Шерсть золота, замість чотирьох у нього п'ять ніг, крила зверх лопаток стирчать. Не журися! Готові обое? – Готові... – Тоді сідайте на мене! Сіли на коня. Татош каже: – Зажмуріться! Зажмурили очі й лише чують, як гучить повітря. Летять кудись зі страшною швидкістю"; "He mounted the horse, which said, "Keep a firm grip now, for I shall clear the river of fire at asinle bound, and pass the poison trees (...); and as I rush by the end of the castle of Tubber Tintye with the speed of the wind, you must spring from my back through an open window that is there; and if you don't get in at the window, you're done for".

Невід'ємними елементами українського і англійського казкових етнопросторів є архетипні символи вогню і води, що належать до основних першоелементів буття, які символічно переосмислюються в чарівних казках у парадигмах амбівалентних образів (вогень – сонце – свіча (доля, душа людини) – Змій, дракон, Баба-яга, інші образи, що маніфестують ідею зла – піч – вогняне озеро тощо; вода – море чи потік як нездоланна або важкоздоланна перепона – символ народження, родючості та смерті (“жива” і “мертва” вода) – символ чистоти / очищення – кордон між світами – сльози – символ початку і кінця всього на землі – животвірна ланка в кругообігу життя (“Джерельце поїло водою весь ліс, який дякував смачними ягодами, грибами, кислицями та прохолодою у велику спеку”).

Спільним для багатьох народів є уявлення про те, що потойбічний світ перебуває по той бік моря чи будь-якого іншого водного простору (зокрема й “вогненної річки” (Успенский, 1982, с. 143). Коловорот вважався локусом, що поєднує “той” і “цей” світ (пор. у цьому аспекті етимологічну спорідненість українських слів *вир* та *вирій* (Славянские древности, 1995, с. 394). І в англійській, і в українській казці подолання водного простору є випробуванням, наприкінці якого героя очікує винагорода “You will cross water to attain the Many-Coloured Land”. Для того, щоб дістати батькові-цареві молодильної води, брати повинні кілька місяців їхати морем (“Молодильна вода”).

З символічною функцією води (моря, океана тощо) як кордону між світами пов'язані казкові сюжети про перебування героя на дні моря: “he was so many miles, as he thought, below the waves of the Atlantic (...), and he actually found himself on dry land at the bottom of the sea (...). Overhead was the sea like a sky, and the fishes like birds swimming about in it. Метафоричним уособленням потайбіччя постають в англійській казці панцирі, які зберігаються на дні моря як вмістище душ загинувших у морі моряків: “May I ask what these lobster-pots are for?” “The Soul Cages? Yes, I keep the souls in them”. “What souls, sir?” said Jack amazed. Coomara answered quite coolly, “These are the souls of drowned sailors.”

Міфологічний світогляд і українців, і англійців (англосаксів) наділяв воду магічними властивостями зцілення, що втілюється в образах живої (цілющої, молодильної) води: “They told him that their father was very ill, and that they were afraid nothing could save him”; “I know what would,” said the little old man; “it is the Water of Life. If he could have a draught of it he would be well again; but it is very hard to get”; “In all my changes I had joy and fullness of life. But in the water joy lay deeper, life pulsed deeper” (The story of Tuang Mac Cairill, p. 25); “Одкопую вона і знайшла з нього тільки одну кісточку. Помазала цілющою водою – зцілився. Помазала живущою водою – ожив”. Водночас вода (завдяки амбівалентності цього символу) може не лише давати, але й позбавляти сили: “А коли принца ховали, вона просила, би й вона пішла подивитися на похорон. Пустили її, і вона виляла на того мерця всю живу воду. І він ожив. А старий відобрав від неї воду і виляв на себе. Але він не знав, що то мертва вода, думав, що то жива. І виляв її на себе, і помер”.

Казки дозволяють виокремити в українській і англійській лінгвокультурах міфологеми “русалка”, “водяник”, які, як і всі інші метонімії символу води, є амбівалентними за своєю здатністю як перешкоджати людям, так і допомагати їм “Jack and the Merrow parted the best friends”; “And when the souls get out of the bodies under the water, the poor things make into my (водяного) pots for shelter, and then I bring them here and keep them dry and warm here”.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, на основі дослідження ми дійшли таких головних висновків. Символічна мова казки відзначена певними універсальними рисами, на що вказує схожість образів-символів української і англійської чарівної казки. Константні образи казок символізують єдність людини з природою, віддзеркалюють первісні міфічні уявлення про автохтонне походження людини від природи, про її кровний зв'язок з тваринами і птахами, з першоелементами буття. Для спільних (гіпотетично, універсальних) казкових

символів характерна своєрідна системна організація, парадигма образів, об'єднаних одним символом, і, навпаки, здатність до передачі одним образом кількох символів (образ дерева як символ древа життя і автохтонного походження людини із землі), утворення метонімічних і метафоричних похідних від базисних символів, синтагматичних символічних зв'язкам між предметними архетипними символами і символами-мотивами (символ лісу як межі між “цим світом” і потойбіччям, залучає мотив випробування, або ініціації, як проживання в царстві смерті).

Виконане дослідження відкриває перспективи для доведення гіпотези, висунутої в цій статті, на матеріалі казок, що створені етносами, віддаленими як просторово (географічно), так і за структурно-типологічними характеристиками своїх мов.

ЛІТЕРАТУРА

- Аверинцев, С. С. (2006). *София-Логос. Словарь*. Взято з https://vk.com/doc-123642573_45189223407
- Балушок, В. Г. (1988). *Обряди ініціації українців та давніх слов'ян*. Львів: Просвіта.
- Белый, А. (2010). *Символизм*. Книга статей. Москва: Культурная революция; Республика.
- Войтович, В. (2002). *Українська міфологія*. Київ: Либідь.
- Дунаєвська, Л. Ф. (1997). *Українська народна проза (легенда, казка) – еволюція епічних традицій*. Київ: Київський університет.
- Кассирер, Э. (1998). *Логика наук о культуре*. Избранное. Опыт о человеке. Москва: Гардарики.
- Керлот, Х. Э. (1994). *Словарь символов*. Москва: REFL-book.
- Кравченко, Н. К. (2017). *Дискурс и дискурс-анализ: краткая энциклопедия*. Киев: Интерсервис.
- Кравченко, Н. К. (2012). *Практическая дискурсология: школы, методы, методика современного дискурс-анализа*. Луцьк: Волиньполіграф.
- Лосев, А. Ф. (1976). *Проблема символа и реалистическое искусство*. Москва: Искусство.
- Лотман, Ю. М. (1992). *Символ в системе культуры*. Избранные статьи: В 3-х томах (Т. 1: Статьи по семиотике и типологии культуры). Таллинн: Александра.
- Лотман, Ю. М. (2004). *Семиосфера: Культура и взрыв. Внутри мыслящих миров*. Статьи. Исследования. Заметки. Санкт-Петербург: Искусство-СПБ.
- Пропп, В. Я. (1946). *Исторические корни волшебной сказки*. Ленинград: Изд.-во Ленингр. ун-та.
- Пропп, В. Я. (1928). *Морфология сказки*. Ленинград: Academia.
- Слухай (Молотаева), Н. В. (2006). Символ в кругу смежных и близкородственных понятий. *Слово. Символ. Текст*. (с. 172-183). Киев.
- Успенский, Б. А. (1982). *Филологические разыскания в области славянских древностей*. Москва: Изд.-во Моск. ун-та.
- Франц, М.-Л. фон. (2007). *Архетипические паттерны в волшебных сказках*. Москва: Класс.
- Шелестюк, Е. В. (1997). О лингвистическом исследовании символа. *Вопросы языкознания*, 4, 125-143.
- Шпенглер, О. (1993). *Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории* (Т. 1). Москва: Мысль.
- Fromm, Erich (1957). *The Forgotten Language: An Introduction to the Understanding of Dreams, Fairy Tales and Myths*. New York: Grove.
- Fairy-Tale Symbolism: *An Overview*. *Oxford Research Encyclopedias*. Retrieved from <http://literature.oxfordre.com/view>
- Freud, Sigmund (1991). *The Interpretation of Dreams*. Harmondsworth: Penguin Books.

ЛЕКСИКОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА

- Славянские древности: Этнолингвистический словарь* (1995): В 5-ти томах (Т. 1). Москва: Междунар. отношения.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- Дерево до неба. *Українська казка*. Взято з <https://kazky.org.ua/zbirky/ukrajinsjki-narodni-kazky>
- Добра казка. Взято з <http://dobra-kazka.in.ua/kazky-narodiv-svitu/ukrajinski-kazki/bila-loshka/>
- Івасик-телесик. *Українські традиції*. Взято з <http://traditions.in.ua/usna-narodna-tvorchist/kazky/>
- Українська народна казка. Взято з <http://svitkazok.blogspot.com/2014/02/bila-lioshka.html>
- Українська народна казка. Взято з <http://proridne.org>
- Українська народна казка. Взято з <https://derevo-kazok.org>; <http://kazka.vn.ua>
- Українська казка. Взято з <http://kazka.vn.ua>
- BECUMA of the white skin. *Irish fairy tales*. Retrieved from [https://en.wikisource.org/wiki/Irish_Fairy_Tales_\(Stephens\)/Becuma_of_the_White_Skin](https://en.wikisource.org/wiki/Irish_Fairy_Tales_(Stephens)/Becuma_of_the_White_Skin)
- English Fairy Tales by Joseph Jacobs*. Retrieved from <https://www.pitt.edu>
- The Rose-Tree. *English Fairy Tales by Joseph Jacobs*. Retrieved from <http://www.authorama.com/english-fairy-tales-5.html>
- Frazer, James George, Sir. *The Golden Bough*. New York: Macmillan. Retrieved from www.bartleby.com/196/
- Irish Fairy Tales*. Retrieved from <http://www.sacred-texts.com>.
- The Son of the King of Erin and the Giant of Loch Lein. *Irish Fairy Tales*. Retrieved from <http://bezogr.ru/irlandskie-volshebnie-skazki.html>
- The Soul Cages. *Folk Tales and Other Tales*. Retrieved from <http://oaks.nvg.org/tales-work>

REFERENCES

- Averyntsev, S. S. (2006). Sofyia-Lohos. Slovar'. Vziato z https://vk.com/doc-123642573_45189223407.
- Balushok, V. H. (1988). Obriady initsiatsii ukrainsiv ta davnikh slov'ian. L'viv: Prosvita.
- Belyj, A. (2010). Symvolizm. Knyha statej. Moskva: Kul'turnaia revoliutsyia; Respublyka.
- Vojtovych, V. (2002). Ukrains'ka mifolohiia. Kyiv: Lybid'.
- Dunaievs'ka, L. F. (1997). Ukrains'ka narodna proza (lehenda, kazka) – evoliutsiia epichnykh tradytsij. Kyiv: Kyivs'kyj universytet.
- Kassyrer, E. (1998). Lohyka nauk o kul'ture. Yzbrannoe. Opyt o cheloveke. Moskva: Hardaryky.
- Kerlot, Kh. E. (1994). Slovar' symvolov. Moskva: REFL-book.
- Kravchenko, N. K. (2017). Diskurs y diskurs-analyz: kratkaia entsyklopedyia. Kyev: Ynterservys.
- Kravchenko, N. K. (2012). Praktycheskaia diskursolohyia: shkoly, metody, metodyky sovremennoho diskurs-analyza. Luts'k: Volyn'polihraf.
- Losev, A. F. (1976). Problema symvola y realystycheskoe yskusstvo. Moskva: Yskusstvo.
- Lotman, Yu. M. (1992). Symvol v systeme kul'tury. Yzbrannye stat'y: V 3-kh tomakh (T. 1: Stat'y po semyotyke y typolohyy kul'tury). Tallynn: Aleksandra.
- Lotman, Yu. M. (2004). Semyosfera: Kul'tura y vzryv. Vnutry mysliaschykh myrov. Stat'y. Yssledovaniya. Zametky. Sankt-Peterburh: Yskusstvo-SPB.
- Propp, V. Ya. (1946). Ystorycheskye korny volshebnoj skazky. Leningrad: Yzd-vo Leningrad. un-ta.
- Propp, V. Ya. (1928). Morfolohyia skazky. Lenynhrad: Academia.
- Slukhaj (Molotaeva), N. V. (2006). Symvol v kruhu smezhnykh y blyzkorodstvennykh ponyatyj. Slovo. Symvol. Tekst. (s. 172-183). Kyev.
- Uspenskyj, B. A. (1982). Fylolohycheskye razyskaniya v oblasti slavianskykh drevnostej. Moskva: Yzd-vo Mosk. un-ta.
- Frants, M.-L. fon. (2007). Arkhetypycheskye patterny v volshebnykh skazkakh. Moskva: Klass.
- Shelestiuk, E. V. (1997). O lynchvystycheskom yssledovanyy symvola. Voprosy iazykoznaneya, 4, 125-143.
- Shpenhler, O. (1993). Zakat Evropy. Ocherky morfolohyy myrovoj ystoryy (T. 1). Moskva: Mysl'.
- Averintsev, S.S. (2006). *Sofyia-Logos. Slovar'*. Vziato z <https://vk.com/>
- Fairy-Tale Symbolism: *An Overview. Oxford Research Encyclopedias*. Retrieved from <http://literature.oxfordre.com/view>

Freud, Sigmund (1991). *The Interpretation of Dreams*. Harmondsworth: Penguin Books.

LEKSYKOHRAFICHNI DZHERELA

Slavianskije drevnosti: Etnolingvističeskij slovar' (1995): V 5-ti tomakh. T. 1. Moskva: Mezhdunarodnyje otnoshenija.

DZHERELA ILYuSTRATYVNOHO MATERIALU

Derevo do neba. *Ukrains'ka kazka*. Vziato z <https://kazky.org.ua/zbirky/ukrajinsjki-narodni-kazky/>

Dobra kazka. Vziato z <http://dobra-kazka.in.ua/kazky-narodiv-svitu/ukrajinski-kazki/bila-loshka/>

Ivasik-telesik. *Ukrajins'ki traditsiji*. Vziato z <http://traditions.in.ua/usna-narodna-tvorchist/kazky/>

Ukrajins'ka narodna kazka.. Vziato z <http://svitkazok.blogspot.com/2014/02/bila-lioshka.html>

Ukrajins'ka narodna kazka. Vziato z <http://proridne.org>.

Ukrajins'ka narodna kazka. Vziato z <https://derevo-kazok.org>

Ukrains'ka kazka. Vziato z <http://kazka.vn.ua>.

BECUMA of the white skin. *Irish fairy tales*. Retrieved from [https://en.wikisource.org/wiki/](https://en.wikisource.org/wiki/Irish_Fairy_Tales_(Stephens)/Becuma_of_the_White_Skin)

[Irish_Fairy_Tales_\(Stephens\)/Becuma_of_the_White_Skin](https://en.wikisource.org/wiki/Irish_Fairy_Tales_(Stephens)/Becuma_of_the_White_Skin)

English Fairy Tales by Joseph Jacobs. Retrieved from <https://www.pitt.edu>

The Rose-Tree. *English Fairy Tales by Joseph Jacobs*. Retrieved from <http://www.authorama.com/english-fairy-tales-5.html>

Frazer, James George, Sir. *The Golden Bough*. New York: Macmillan. Retrieved from www.bartleby.com/196/

Irish Fairy Tales. Retrieved from <http://www.sacred-texts.com>.

The Son of the King of Erin and the Giant of Loch Lein. *Irish Fairy Tales*. Retrieved from <http://bezogr.ru/irlandskie-volshebnie-skazki.html>

The Soul Cages. *Folk Tales and Other Tales*. Retrieved from <http://oaks.nvg.org/tales-work>.

Дата надходження до редакції 03.09.2018 р.

Ухвалено до друку 25.10. 2018 р.